

Socialdepartementet

Remiss. Betänkandet En möjlighet till småskalig gårdsförsäljning av alkoholdrycker (SOU 2021:95)**Yttrande**

Region Gotland (Gotlands kommun) har mottagit betänkandet av *En möjlighet till småskalig gårdsförsäljning av alkoholdrycker* och välkomnar möjligheten att lämna remissvar på utredningen om – och i så fall hur – gårdsförsäljning av alkoholdrycker kan införas i Sverige, under förutsättning att Systembolagets monopol bibehålls. Region Gotland anser att utredningens bedömningar i huvudsak är väl motiverade och avvägda och ställer sig positiv till huvudförslaget i utredningen.

Införandet av småskalig gårdsförsäljning kan påverka Gotland och den gotländska befolkningen på olika sätt utifrån förslaget från utredningen med ett flertal möjliga positiva effekter, men även om en viss negativ risk finns på folkhälsa. En utförlig konsekvensbedömning kan genomföras först då ett medgivande av gårdsförsäljning skett och efter den provperiod om sex år som betänkandet medger. En förutsättning är att effekterna då följs upp med indikatorer för näringslivsutveckling, sysselsättning och folkhälsa, vilket ger ett robust bedömningsunderlag för framtiden.

Regionala utgångspunkter

Utgångspunkterna för Region Gotlands remissvar ligger huvudsakligen i *Regional mat- och livsmedelsstrategi för Gotland 2016-2025* samt *Regional Besöksnäringstrategi för Gotland* antagen 2019. I genomförandeprogrammet för den regionala utvecklingsstrategin *Vårt Gotland 2040* är fokusområdet *Innovation och förnyelse* grundat i *Strategi för Smart specialisering (S3) 2022-2027* där bl a förädlingsvärde av naturgivna varor, tjänster och affärsmodeller kopplar an till mat- och livsmedelsnäringarna samt besöksnäringen som utvalda styrkeområden med förändringskapacitet till hållbar omställning. Gotlands tydliga profil som rural region med möjligheter till utökad förädling, kopplar effekterna av gårdsförsäljning till styrdokument för regional utveckling.

Näringsliv, miljö och sysselsättning

I den utredning som har gjorts beräknar man att införandet av småskalig gårdsförsäljning skulle innebära både fler arbetstillfällen samt ökad omsättning direkt och indirekt till kringliggande verksamheter.

Gotland tillhör idag tillsammans med Jämtland de länen med högst andel bryggerier per capita i Sverige. Företagen verkar till största delen på landsbygderna med inriktning på småskalig hantverksmässig produktion av drycker. Av det trettiotal företag inom cider-, vin-, bryggeri- samt destillerinäringarna med tillverkning av alkoholhaltiga drycker kommer initialt uppskattningsvis ca en tredjedel kunna fylla kriterierna på att produktionsplats, samt att den karaktärsgivande delen av tillverkningen ska ske hos producenten, sammanfaller med försäljningsstället.

Ett införande av gårdsförsäljning skulle innebära möjligheter för besöksnäringen och mat- och livsmedelsnäringarna att få en jämnare intäktsspridning över hela året genom reseanledningar kopplade till måltidsturism och autentiska hantverkstraditioner, i sammanhanget med större fokus på Gotlands landsbygder.

För en insulär miljö som Gotland utgör samarbeten nödvändiga mekanismer för utveckling och stärkt konkurrenskraft gentemot fastlandsregioner. Gårdsförsäljning skulle stimulera förädlingsmöjligheter för en idag ekonomiskt påfrestad näring, i ett geopolitiskt narrativ. Värdet på en destillerad vara stiger i och med att den paketeras med en tjänsteleverans som genom att vara säsongoberoende väsentligt kan bidra till företagets ekonomiska tillväxt. Att förädla de råvaror som bland annat kan användas till dryckestillverkning på ön och möjlig gårdsförsäljning, innebär förutom tillväxt för besöksnäringen, också att mer kan satsas på utveckling av nya grödor och hållbara produktionsmetoder.

I miljöperspektivet återfinns korta värdekedjor, det vill säga där produktionskedjan är mindre beroende av importerade rå- eller insatsvaror och där leverantörskedjan återfinns nära försäljningsledet, som i Gotlands fall är direkt kopplat till besöksnäring samt mat- och livsmedelsnäringarna och den säsongsdynamik företagen verkar inom.

Ur ett arbetsmarknadsperspektiv är förslaget positivt med både ökade arbetstillfällen samt ökad omsättning direkt och indirekt till kringliggande verksamheter. Den här typen av arbetstillfällen som förväntas uppkomma attraherar i synnerhet unga vuxna vilket behövs på Gotland. Detta bidrar till att motverka utanförskap och arbetslöshet samt ge en bredd på branscher i fråga om första arbete. Det är också positivt att det blir en geografisk spridning på arbetstillfällena.

Folkhälsoperspektiv

Utredningen bedömer att konsekvensen av småskalig gårdsförsäljning inte kommer medföra en märkbar ökning av den totala alkoholkonsumtionen med mer än 0,34 procent. Utifrån rapporten ”Alkoholens samhällskonsekvenser Gotland” (Ramboll i uppdrag från Systembolaget, augusti 2021) skulle dock, om denna ökning skulle ske inom den gotländska befolkningen, det innebära en samhällsekonomisk kostnadsökning på ca två miljoner. En möjlig negativ konsekvens utifrån ett folkhälsoperspektiv på både individ- och samhällsnivå. En möjlig positiv konsekvens är potentialen till ökad sysselsättning, ökade arbetstillfällen och en jämnare ekonomisk fördelning av intäkter över året för företagare och anställda i besöksnäring och mat- och livsmedelsnäringarna.

Synpunkter

Region Gotland är positiv till utredarens huvudförslag givet att regeringen kommer fram till att gårdsförsäljning inte riskerar detaljhandelsmonopolet och därmed lämnar ett sådant förslag till riskdagen.

Region Gotland värnar om att Systembolagets sortiment ”Tillfälligt sortiment lokalt och småskaligt” (TSLS) inte påverkas negativt av en eventuell gårdsförsäljning.

Region Gotland ser positivt på att kriterierna för inköp är kopplade till försäljning av en tjänst, samt förslaget övriga parametrar för begränsning av inköp samt oberoendet från tillverkare med stora produktionsvolymerna.

Region Gotland uppmuntrar vidare progressiva åtgärder för landsbygdsutveckling i form av översyn av möjligheter till investeringsstöd för mat- och dryckesförädling kopplat till besöksnärsutveckling.

I det fall förslaget om gårdsförsäljning inte medges, föreslås att dialog inleds med Region Gotland om ett upplägg med Gotland som pilotområde.

Regionstyrelsen

Eva Nypelius
Ordförande Regionstyrelsen

Peter Lindvall
Regiondirektör